

DOI: 10.20535/2522-1078.2023.1(13).287519

УДК 808.1+355.4+327.5

Надходження до редакції: 22.07.2023

Прийняття до друку: 30.08.2023

Janiszewski A.

*kandydat nauk filologicznych,
docent w katedrze Edytorstwa i redagowania
Politechniki Kijowskiej, Kijów, Ukraina,
janiszewski@mail.ru*

ORCID: 0000-0002-2198-2336

Yanishevskiy A.

*PhD of Philology, Associate Professor
at the Department of Publishing and Editing,
Publishing and Printing Institute of Igor Sikorsky
Kyiv Polytechnic Institute, Kyiv, Ukraine,
janiszewski@mail.ru*

ORCID: 0000-0002-2198-2336

PROBLEMATYKA WOJNY NA UKRAINIE W PRASIE I MEDIACH POLSKI I UKRAINY: PRUBA PRZEGLĄDU

**ПРОБЛЕМАТИКА ВІЙНИ В УКРАЇНІ У ПРЕСІ І МЕДІА ПОЛЬЩІ
ТА УКРАЇНИ: ПРОБА ОГЛЯДУ**

**PROBLEMS OF THE WAR IN UKRAINE IN THE PRESS
AND MEDIA OF POLAND AND UKRAINE: A SAMPLE OVERVIEW**

Artykuł zawiera szeroki przegląd polskiego rynku prasowego w kontekście wydarzeń na Ukrainie w 2022 roku. Zaznacza się, że prasa polska (przede wszystkim drukowana), a także państwo polskie jako całość na szczeblu oficjalnym, nie pozostawała z dala od problemów narodu ukraińskiego, aktywnie włączanego w dyskurs pomocy Ukrainie na szczeblu zaangażowanego komentowania wydarzeń, dostarczania obiektywnych faktów z wojny, życia uchodźców, komunikacji społecznej z obywatelami Polski. Podkreśla się, że polska prasa błyskawicznie reaguje na wszelkie wyzwania, na wszelkie problemy pojawiające się w procesie bliskiego współdziałania, ścisłego współistnienia ludzi, którzy do niedawna byli od siebie oddaleni.

Taka jedność poglądów polsko-ukraińskich, takie rozumienie ukraińskich realiów jest możliwe dzięki taktycznej politematyce, ale także strategicznemu przyporządkowaniu polskiego rynku prasowego. Ta ostatnia jest bardzo rozwinięta w kraju, który wpisuje się w ogólny dyskurs funkcjonowania słowa drukowanego i elektronicznego na kontynencie europejskim. Można wręcz twierdzić, że obecne informowanie ludności części wschodnioeuropejskiego centrum kroczy po swojej części w heglowskim kierunku rozwoju ku Prawdzie Absolutnej, bez wahania, bez dygresji, bez odwróceń.

Politematyczny charakter prasy polskiej uwidacznia się przede wszystkim w jej podziale na liczne grupy tematyczne. Grupy z kolei dzielą się na podgrupy, a wszystko

to zorganizowane jest według pewnego systemu. Jeżeli celem jest rozróżnienie ich wszystkich według wspomnianej zasady, a także według zasady chronosu, to można zastosować następujące rozróżnienie: prasa codzienna — gazety i inne źródła informacji; prasa specjalna — poświęcona różnym aspektom działalności człowieka; prasa myśli lub emocji — gazety i czasopisma publikujące wiadomości z życia osób publicznych, o niezwykłych wydarzeniach w otaczającej nas rzeczywistości. Prasa opinii, prasa emocji nazywa się w Polsce prasą czerwoną.

Wojna na Ukrainie pojawiła się na pierwszych stronach polskich gazet, czasopism i innych mediów. I mimo dość długiego przebiegu ukraińskiej tragedii pozostaje ona głównym tematem wiadomości na liście innych informacyjnych obiektów rzeczywistości do omówienia. Artykuł przytacza szereg ostatnich publikacji na poparcie tej tezy.

Odrębnym segmentem w tematyce militarnej polskiej prasy jest pośrednia obecność na teatrze działań militarnych Białorusi i Iranu. Dostarczane są różne informacje eksperckie, statystyczne, historyczne, prognostyczne itp., podawane są szacunki rzeczywistego udziału tych krajów w wojnie ukraińsko-rosyjskiej. I we wszystkich bez wyjątku publikacjach polskiej prasy o tematyce militarnej przewija się czerwona nić bezwarunkowego poparcia Ukrainy w jej dążeniach wolnościowych i niepodległościowych.

W przeglądzie ukraińskiej prasy i mediów podkreśla się zależność narodowego środka przekazu od zaangażowanego kapitału prywatnego w przededniu wojny, o samoczynne odsuwanie się państwa w niektórych miejscach od jednoczesnego przeciwdziałania zagrożeniom ze Wschodu, o wpływ brutalnej obiektywnej rzeczywistości po lutym 2022 roku na zmianę polityki państwa wobec mediów i prasy. Znaczenie takiego serwisu wideo jak YouTube w jego ekstrapolacji przez kanały autorskie jest dziś podkreślane w życiu ukraińskiej inteligencji. Nacisk kładziony jest na znaczące ograniczenie roli telewizji w kształtowaniu się etatystycznego światopoglądu w społeczeństwie, a niejednoznaczność kontynuacji telemaratonu Yedyni Novyni omówiono osobno.

Słowa kluczowe: Polska, Ukraina, polska i ukraińska prasa i media, grupy tematyczne, informacja, wojna, dyskurs.

У статті подано огляд ринку польської преси в контексті подій в Україні протягом 2022 року. Зазначається, що польська преса (передусім друкована), як і польська держава в цілому на офіційному рівні, не залишилася осторонь проблем українського народу, активно включилася в дискурс допомоги Україні на рівні заангажованих коментувань подій, наведення об'єктивних фактів війни, побуту біженців, соціальних комунікацій з польськими громадянами. Підкреслюється, що польська преса миттєво реагує на усі виклики, проблеми, що постають у тісній взаємодії та співжитті ще донедавна віддалених одні від одних людей.

Єдність польсько-українських поглядів, розуміння українських реалій уможлиблюється тактичною політематичністю, стратегічною заданістю ринку польської преси. Останній є дуже розвинутим у країні, що вкладається в загальний дискурс функціонування друкованого й електронного слова на європейському континенті.

Політематичність польської преси об'єктивується передусім у тому, що вона поділена на численні тематичні групи. Групи діляться на підгрупи, й усе це організовано за певною системою. Можна виділити такі групи: спеціальна преса — присвячена різним аспектам людської діяльності; преса думок чи емоцій — газети і журнали, де публікуються новини з життя публічних осіб, про незвичні події навколишньої дійсності. Пресу думок, пресу емоцій у Польщі називають червоною пресою.

Війна в Україні вийшла на перші шпальти газет, журналів та інших медіа Польщі. І незважаючи на досить уже тривалий перебіг української трагедії залишається новинарною топ-темою в переліку інших інформаційних об'єктів дійсності для висвітлення. У статті наводиться низка не останніх видань на підтвердження цієї тези.

Окремим сегментом у війсьній тематиці польської преси є опосередкована присутність на театрі мілітаристських дій Білорусі та Ірану. Подається різнобічна експертна, статистична, історична, прогнозна тощо інформація, наводяться оцінки фактичної участі цих країн в українсько-російській війні. І в усіх без винятку публікаціях польської преси на воєнну тему зримою є беззастережна підтримка України в її прагненнях до свободи і незалежності.

В огляді українських преси та медіа наголошується на залежності національних засобів комунікацій від приватного заангажованого капіталу напередодні війни, про подекуди самоусунення держави від протидій загрозам зі Сходу у той самий час, про вплив жорстокої об'єктивної реальності після лютого 2022 року на зміну державницької політики стосовно медіа і преси. Підкреслюється значення у сьогodнішньому житті української інтелігенції такого відеосервісу як YouTube в його екстраполяції через авторські канали. Наголошується на суттєвому зменшенні ролі телебачення у формуванні державницького світогляду у суспільстві й окремо йдеться про неоднозначність продовження телемарафону «Єдині новини».

Ключові слова: Польща, Україна, польська та українська преса і медіа, тематичні групи, інформація, війна, дискурс.

The article provides a broad overview of the Polish press market in the context of events in Ukraine during 2022. It is noted that the Polish press (primarily printed), as well as the Polish state as a whole at the official level, did not remain aloof from the problems of the Ukrainian people, actively included in the discourse of aid to Ukraine at the level of engaged commentary on events, providing objective facts of the war, the life of refugees, social communications with Polish citizens. It is emphasized that the Polish press instantly reacts to

all challenges, all problems that arise in the process of close interaction, close coexistence of people who, until recently, were distant from each other.

Such a unity of Polish-Ukrainian views, such an understanding of Ukrainian realities is made possible by the tactical polythematicity, but also by the strategic assignment of the Polish press market. The latter is very developed in the country, which is included in the general discourse of the functioning of the printed and electronic word on the European continent.

The polythematic nature of the Polish press is objectified primarily in the fact that it is divided into numerous groups. There are following groups: daily press — newspapers and other information sources; special press — dedicated to various aspects of human activity; the press of thoughts or emotions — newspapers and magazines that publish news from the lives of public figures, about unusual events in the surrounding reality. The press of opinions, the press of emotions in Poland is called the red press.

The war in Ukraine appeared on the front pages of Polish newspapers, magazines and other media. And despite the rather long course of the Ukrainian tragedy, it remains a top news topic in the list of other informational objects of reality to be covered. The article cites a number of recent publications in support of this thesis.

A separate segment in the military topics of the Polish press is the indirect presence in the theater of militaristic actions of Belarus and Iran. Various expert, statistical, historical, predictive, etc. information is provided, estimates of the actual participation of these countries in the Ukrainian-Russian war are given. And in all the publications of the Polish press on military topics, without exception, the red thread runs through the unconditional support of Ukraine in its aspirations for freedom and independence.

The review of the Ukrainian press and media emphasizes the dependence of the national media on the engaged private capital on the eve of the war, the automatic withdrawal of the state in some places from the simultaneous countering of threats from the East, the impact of the brutal objective reality after February 2022 on the change of state policy towards the media and the press. The importance of such a video site as YouTube in its extrapolation through copyright channels is emphasized today in the life of the Ukrainian intelligentsia. The emphasis is on a significant reduction in the role of television in shaping the statist worldview in society, and the ambiguity of the continuation of the Yedyni Novyni telemarathon is discussed separately.

Keywords: Poland, Ukraine, Polish and Ukrainian press and media, thematic groups, information, war, discourse

Rynek prasy w Polsce jest bardzo rozbudowany i podzielony na liczne grupy tematyczne. Grupy z kolei dzielą się na podgrupy, które są organizowane za pewnym systematem. Tak więc sami grupy nie wyglądają

nieuporządkowanymi. Ukazuje się dużo różnych gazet codziennych, magazynów, które podejmują różną tematykę. Jeśli zadać sobie celem zgrupować prasę polską na zasadach tematyki i hronosu, to można wprowadzić takie podstawowe rozróżnienie: prasa codzienna — gazety i inne źródła informacyjne; prasa specjalistyczna — poświęcona różnym kwestiom działalności ludzkiej; prasa opinii albo prasa emocji — gazety i czasopisma, gdzie publikują nowiny z życia osób publicznych, o wydarzeniach niezwykłych otaczającej rzeczywistości. Prasę emocji, prasę opinii nazywają w Polsce prasą czerwoną, tabloidami.

Codzienna prasa polska dzieli się ze względu na zasięg geograficzny, a także ze względu na płatność i bezpłatność. Magazyny polskie także różnią się ze względu na tematykę, ze względu na odbiorców, ze względu na zasięg geograficzny i ze względu na płatność–bezpłatność. Bezpłatna prasa (i gazety i czasopisma) jest przedstawiona w kraju szeroko: to jest bardzo dochodowe źródło i redakcje mają potęgę porządkować swoją działalność w szerokim zakresie.

Tematyki prasy polskiej, a odpowiednio i jej grupy (segmenty) są rozmaite: kulturalno-społeczne, naukowe, popularno-naukowe, katolickie, zdrowotne, *custom publishing* (wieści korporacji) i inne. Oddzielnie trzeba zaznaczyć, że są wśród tematów (grup, segmentów) prasy polskiej kalki pism zagranicznych, głównie niemieckich. Do tej kwestii dotyczy fakt, że prasa polska nie znajduje się tylko i wyłącznie w rękach polskich, ale także ona jest (oczywiście że nie całkiem) w rękach obcego kapitału, na przykład, niemieckiego, szwajcarskiego, szwedzkiego. Taki fakt odnośnie swej korzyści dla społeczeństwa polskiego wywołał dyskusje wśród intelektualistów ze względu na to, że na Ukrainie przed wojną rosyjsko-ukraińską również była pewna ilość mediów w rękach cudzoziemnego kapitału z jednym poprawianiem: ten kapitał był wyłącznie rosyjskim, a media były przeważnie elektroniczne albo telewizyjne.

Prasa każdego kraju zawsze ma swoje «latarnie morskie», swoje «cefeidy», które są stanowiące przy stwierdzeniu ogólnego jej dyskursu rozwoju. W Polsce takimi «latarniami» są *Gazeta Wyborcza*, *Rzeczpospolita*, *Newsweek*, *Super Express*, *Fakt*, *Gazeta prawna*, *Przegląd Sportowy*, *Viva*, *Sieci*, *Puls Biznesu*, *Wprost* [1–11]. Wszystkie wymienione tytuły są opiniotwórcze w różnych swoich aspektach. Wśród nich cieszą się zaufaniem i tabloidy, choć i nie są pismami opinii. Niestety tabloidy w Polsce mają duże zainteresowanie. Z przytoczonych pism tabloidami są *Super Express* i *Fakt*. Tabloidy trudno odnieść do opiniotwórczych, lecz oddziałują na społeczność one istotnie.

Jeżeli chodzi o *Rzeczypospolitą i Gazecie Wyborczej*, to oba środki komunikacji masowej stanowią sobą gazety z historią, z czego wynika, że informacja w nich jest zawsze stwierdzona przez biegłych z uznaniem. Kwestia własności pism, wymieniona wyżej, oddziaływa i na dyskurs polskości ich. Oczywiście, że najdobitniejsze ostatni jest mocno zaakcentowany tam, gdzie całkiem założycielem jest kapitał polski. Naprzykład, jeśli porównywać *Rzeczypospolitą, Gazetę wyborczą i Newsweek* to trzeci nie zawsze osłania polski punkt widzenia, o ile finansuje się kapitałem niemiecko-szwajcarskim, podczas gdy pierwsze dwie gazety są afiliowane z kapitałem polskim i w żadnym razie nie z innym.

Jeżeli roztrząsać polskie media w kategoriach współzawodnictwa, to prasa zajmuje 33 % w zakresie opiniotwórczości. Ciesze się ogromnym zaufaniem obok portalów internetowych. Telewizja i radio są środkami komunikacji z przeszłości, wskutek czego z internetem rywalizować się nie mogą, o ile ostatni ma immanentnie inny dyskurs wpływu na słuchaczy. Lecz i z prasą mierzyć się również nie mogą (choć powstały i później niej), co może być skomentowano rozwiniętą kulturą lektury w Polsce. Dlatego można stwierdzać, że telewizja i radio cieszą się znacznie mniejszym zaufaniem wobec prasy.

Kiedy wybuchła wojna, a także przed wojną prasa polska, portale, telewizja, radia, inne media skupiły się na temacie Ukrainy. Co jest głównym w tym temacie — jak można pomóc ukraińcom i Ukrainie. Jak można wesprzeć? Jak można jeszcze więcej solidaryzować się z nią? Nowinarnie portale internetowe na bieżąco, minuta po minucie, 24 godziny na dobę, udzielają aktualizowaną informację poświęconą Ukrainie. Polskie dziennikarze, pracujące jak w prasie, tak i w innych mediach, wyjeżdżają jako reporterowie na tereny objęte działaniami wojennymi, żeby przedstawić, co się dzieje na Ukrainie [12].

Jako świadectwo że prasa polska i inne media w Polsce nie popierają odbudowania wpływów geopolitycznych, które są imaginowane przez Putina jest fakt, że na wszystkich portalach internetowych jest wyłączona możliwość komentowania informacji o Ukrainie ze względu na to, że są osoby którzy prowadzą dezinformację. Dezinformację prowadzą przeważnie osoby z Rosji, którzy różnymi szlakami trafili do Polski i immanentnie chcą skłócić polaków między sobą, polaków i ukraińców, przedstawić ukraińców w złym świetle.

Na łamach prasy polskiej w czas wojny obok z tym, że Ukraina jest centrum prawie wszystkich jedynek gazet (i *Gazety Wyborczej*, i *Faktu* —

pisma tabloidowego, i *Super Expressu* — również pisma tabloidowego, i *Wprost* — pisma opinii, i *Polityki* — także opinii i innych) postrzegana jest i Rosja. Lecz jak postrzegana! Oczywiście że przede wszystkim w postaci Putina. Putin jest napiętnowany jako zbrodniarz wojenny (i wyrok skazujący Sądu w Hagi to wsparł) wobec czego cały czas mówi się i nawet uwydatnia się o jego błędach, zarządzanych przez wojnę. Celowo kładzie się nacisk, że jest złe kierownictwo, że są wojskowe niedostatki, że jest brak odpowiedniego przygotowania, że przedstawiciele władzy lokalnej potulnie wykonują wszystkie rozkazy z Moskwy. Konieczne wszystko podaje się przez pryzmat osobistości prezydenta Rosji [13; 14].

Nie może prasa polska ominąć i kwestię zachowania armii-«wyzwolicielki» w Ukrainie. Achtyrka, Borodianka, Bucza, Irpeń, Izium, Mariupol zostały synonimami nieludzkości, brutalności, odczłowieczeństwa, Rwandy w Europie (tamecznego ludobójstwa 1994 r.) ze strony takiej armii. I tutaj — wszystko przez pryzmat Putina. Autorzy materiałów piszą (z trudem hamując emocje), że jeśli Rosja nie powstrzyma swoich strat to w kręgach jej władz dojdzie do wad wewnętrznych. I znów są stwierdzenia że to Putin tak poświęca przyszłość swego kraju dla własnych ambicji. Putin niszczy (a raczej już zniszczył) ostatnie bastiony wolnych mediów w Rosji. Prasa rosyjska publikuje kłamliwą informację dotyczącą Polskę.

Jeśli chodzi o Białoruś, to prasa polska uważa, że Łukaszenko (Baćka) jest zupełnie bezwolnym narzędziem w rękach Putina. Alaksandra Grygorowicz wykonuje wszystko, co jemu nakazuje dyktator Rosji. Reżym Łukaszenki jest mocno niestabilnym, on utrzymuje władzę dzięki wsparciu siłowemu. Gazety i czasopisma polskie mają informację o udziale białoruskich ochotników w obronie Ukrainy. Oni uciekają z Białorusi, pojawiają się po stronie ukraińskiej i zasilają oddziały ochotnicze.

Bez wsparcia Aleksandra Łukaszenki Rosja mogłaby jedynie rozwinąć tylko operację lądową na Ukrainie Wschodniej «idąc na rękę ludu Donbasu». Rosja przeprowadzi naloty z terytorium Białorusi przeciwko ludności ukraińskiej cywilnej. Szczegółowe analizy tych kwestii prowadzą się na łamach prasy polskiej.

Jeszcze jeden temat, który jest aktualny wśród dziennikarzy polskich zajmujących ekspertowymi opiniami zdarzeń międzynarodowych — Iran i Rosja [15]. Oba państwa mają wspólnego wroga — Stany Zjednoczone. Przez wiele lat Rosji nie zależało na bliskich relacjach z Iranem. A teraz, jak zaznaczają eksperci, to jest bardziej z konieczności niż z wyboru. Konieczność polega przede wszystkim w tym co: Teheran i Moskwa wspierają

reżym Asada w Syrii; w Iranie wojna na Ukrainie postrzega się jako atak Zachodu na Rosję; popyt ze strony Rosji na broń z Iranu będzie rosnać ze względu na własne ograniczenia (można oczekiwać że trafią tam kolejne drony i rakiety, arsenał których w ostatnich latach Iran mocno rozbudował). I ważny moment podkreśla się na łamach polskich gazet i czasopism w tym dyskursie: Iran ma teraz jedną z niewielu możliwości sprzedania za granicą własnych produktów na większą skalę, bo do tej pory Iran był objęty różnymi sankcjami. Dla Rosji przed wojną ważniejsza była relacja z Zachodem, niż z Iranem. Iran powinien być świadomym pogarszających się nastrojów społecznych wewnątrz państwa. Poziom życia w kraju jest niski. Jeśli chodzi o Iran i Rosję jako partnerach handlowych, to nie można tak stwierdzać, o ile oba kraje są konkurentami na rynku energetycznym. I tutaj publicyści polskie twierdzą: «Gospodarcze partnerstwo między Rosją a Iranem może przebiegać pod hasłem: ślepy wspomaga kulawego» [16]. Co ciekawe są w ich stwierdzeniach, że odbiór Putina w Iranie wśród pospolitych ludzi jest bardzo negatywny. Współpraca na szczycie władzy nie oznacza, że ludzie pochwalają co się dzieje, że drony trafiają do Rosji, a przez nią na Ukrainę i niosą śmierć tam. Mieszkańcy Iranu są prozachodnie, oni są przeciwni temu co w ogóle dzieje, przeciwni temu, żeby wysyłali broń. Publicyści i eksperci-dziennikarze polskie twierdzą, że i Białoruś, i Iran są wykorzystane przez Rosję na własne życzenie.

Podsumowaniem może służyć to, że współpraca między Iranem, Białorusią i Rosją (która ostatnim czasem bardzo nasiliła się) jest bardzo negatywnie oceniana przez publicystów polskich. Również odpowiednie naukowcy i specjaliści polskie negatywnie ją oceniają. Wielka ilość ich wypowiedzi na ten temat. I niewątpliwie temat Iranu, Rosji i Białorusi jest bardzo aktualny i bardzo ważny dla wszystkich, bez wyjątku, Polaków.

Prasa ukraińska również jak i polska znajduje się w różnych rękach, lecz przeważnie ukraińskich prywatnych. Gazety i czasopisma co zachodziły na rynek kraju od kapitału zagranicznego z reguły istniały niedługo, ograniczony okres czasu. I potem albo zawieszały się albo próbowały uniezależnić się do kolejnego kryzysu czy finansowego, czy zawodowego wśród zespołu (historia gazety *Przegląd* [17]) albo zmieniały format ukazania się. Naprzykład, czasopismo *Tydzień ukraiński* zostało założone przez kapitał amerykański (jako projekt czasopisma *The Economist* dla rozwoju wolności słowa w krajach postradzieckich) [18]. W połowie drugiego dziesięciolecia XXI stulecia miało wielką popularność wśród czytelników jako cotygodniowe wydanie z reagowaniem operatywnym

na bieżące wydarzenia w kraju i świecie. Lecz już w końcu tego samego dziesięciolecia zeszło na rozległe przeglądy analityczne z ciekawych ale nie głównych kwestii życia obywatelów ukraińskich. Przez co żeby zostać w pracowitym stanie (wskutek zmniejszenia ilości prenumeratorów) wydanie zmieniło format ukazania się z papierowego na internetowy.

Inne czasopismo *Czas Nowy* [19] zawsze istniało w ramach jednoimien- nego mediahołdyngu. Zapowiadano było że jest niezależnym maga- zynem, lecz takie zapewnienie wyglądało nieprzekonująco, o ile wydanie ukazywało się w języku rosyjskim i miało dyskurs wyraźnie prorosyjski. Lecz dziś, biorąc pod uwagę sytuację polityczną, czasopismo zmieniło brend i stało już *New Voice*, apelując że mają teraz afiliację z kapitałem zachodnim. I również, zważając na finansowe możliwości ludności — potencjalnych prenumeratorów, wydanie zmieniło format papierowy na elektroniczny.

Jednak przytoczone przykłady są raczej wyjątkami z reguł niż stałym procesem. W rzeczywistości, jak wskazano wyżej, prasa ukraińska, zafundowana przez kapitał zagraniczny, istnieje niedługo przede wszystkim wskutek polityki samego sponsora często niekonsekwentnej, a również wskutek przedzieloności rynku prasowego w kraju, gdzie prosto nie ma miejsca dla aktorów nowych. Przedzielony rynek jest (z pozycji dnia dzisiejszego można powiedzieć że był) między kilku osób, którzy mają wpływ na życie wewnątrzpolityczne. Nie chodzi tutaj o same tylko połączenie ekonomii z polityką. Chodzi o penetrowanie polityki przez rynek informacji. Prasa za wskazówkami swoich prywatnych gospodarzy prowadziła tzw. polityczny marketing, żeby mieć olbrzymi wpływ na publiczną sferę, jaką jest polityka [20, s. 88]. Przykładem może służyć gazeta *Dziś*, która wyrażała poglądy swego gospodarza w jego walkach na różnych wyborach. Potem ona niejednokrotnie zmieniała gospodarza i odpowiednio zmieniała się i polityka redakcyjna [21].

Telewizja ukraińska jako odmiana mediów jeszcze więcej niż prasa papierowa jest uzależniona od osób prywatnych. I nie prosto osób, a potentatów kapitału ojczastego. Niezależnych kanałów w ogóle nie ma. Jedyne rządowy kanał *Pierwszy* nie korzystał się żadną popularnością przed wojną [22]. Kanał parlamentarny *Rada* załatwiał wyłącznie działalność Rady Najwyższej kraju i jego głównym zadaniem było wideotranslacje sesji Rady i wywiady w kuluarach [23]. Więcej tego, tylko za rok przed wojną zostały zamknięte wyraźnie afiliowane z Rosją kanały telewizyjne (*NewsOne*, *112 Ukraina*, *Zik*), kontrolowane przez znanego działacza

politycznego Medwedczuka [24], a prawie za dwa tygodni do inwazji jeszcze jeden — *Nasz*, także kontrolowany przez innego deputowanego Murajewa i także afiliowanego z Rosją [25]. To znaczy, że telewizja ukraińska nie miała funkcji wsparcia idei państwowości Ukrainy. Jeżeli chodzi o wpływ takiego zjednoczenia resursu informacyjnego na widza, na użytkownika, to, na szczęście, był nieznaczący: telewizja przegrywa internetowi za popularnością i w wymiarze naukowo-technicznym.

Wszystko zmieniło się po 24 lutego 2022 r. Prasa papierowa w jeden moment zmieniła swój format ukazania się na elektroniczny. Ta niewielka ilość gazet i czasopism, które jeszcze ukazywały się w papierze wyrzekły się jego przeze rujnowanie zdolności produkcyjnych, utratę kadr i czytelników (wychodźstwo, uciekinierstwo, okupacja), istotne obniżenie siły nabywczej.

W polityce telewizyjnej również stały się nagłe zmiany: wszystkie kanały zjednoczyły się w spólny Maraton informacyjny *Jedyny Nowiny*, skasowały filmy, show, transmisje telewizyjne muzyczne, udzieliły czas antenowy prowadzącym dziennikarzom co godzinę mających dostęp do audycji i produkowały w olbrzymiej ilości wywiady z działaczami politycznymi, uczestnikami bitw, ekspertami z kwestii politycznych no i wedle możliwości robiły reportaże z miejsc wydarzeń, zważając na ograniczenia położone przez Ministerstwo obrony. Lecz stało się jedno «ale»: Maraton prawie natychmiast został wzięty pod kontrolę przez Ofis Prezydenta Ukrainy [26]. Gospodarze kanałów — potentaci ojczyste — nic nie powiedzieli z tego powodu.

Taki patronat uwarunkował filtrację zaproszonych na transmisje, dobór kanałów co mogą brać udział w Maratonie i czasami reżyserię czasu antenowego w potrzebnym dla Ofisu kierunku. Naprzykład, kanały *Espresso* i *Prosty* zostały usunięte z Maratonu po pierwszych dniach wspólnego udziału w nim. Ale na tym sprawa nie skończyła się: oba kanały zostały wyłączone z siatki nadawczej satelitów telewizyjnych i pozostały tylko w siatkach kablowych niektórych dostawców. Niestety to jest cenzura nie zawsze usprawiedliwiona wymogami stanu wojennego [27].

Ale wojna ukraińsko-rosyjska stała najlepszą godziną dla zasobów internetowych i przede wszystkim dla *YouTube*. Wszyscy uczestnicy *Jedynych nowin*, którzy nie byli w dostatnim stopniu ukontentowani formatem transmisji, wszyscy dziennikarze, eksperci, politolodzy, patrioci co nie trafili do Maratonu, stworzyli swoje kanały w tym zasobie, gdzie mogli mówić bez względu na Ofis Prezydenta, zważając tylko na wymagania władz wojennych. Kanały osobiste fachowych ludzi stały taką

sobie wylęgarnią influencerów dnia dzisiejszego. Niektórzy zaczęli mieć nawet po kilku kanałów, jak na przykład znany dziennikarz Witaliusz Portnikow [28–30]. (Wymieniony dziennikarz–ekspert pracuje jeszcze i na kanale telewizyjnym *Espresso*, który na razie jest w niełasce.) A jeżeli brać pod uwagę «wędrówki» materiałów między różnymi *YouTube*-kanałami pomnożone na współczesne środki korzystania internetem, interaktywne sposoby współdziałania z audytorium — popularność influencerów i wpływ ich informacji na widzów i słuchaczy prawie zawsze trafi do celu. I telewizja tutaj rywalizować nie może w żaden sposób.

Tematy wideo kanałów personalnych są różne, lecz zaraz wszystkie one tak czy inaczej są połączone z wojną. Jak i w prasie i mediach polskich to są przede wszystkim Rosja, Białoruś, Iran. Ukraina jako oddzielna informacja w sobie nie figuruje. Przy czym Rosja rozpatruje się we wszystkich aspektach: i wojskowych, i wewnątrzpolitycznych. Białoruś — w kontekście podporządkowania swego terytorium żądaniom «wojennej operacji specjalnej». Iran — jako dostawca oręża przede wszystkim bezzałogowego latającego.

Kanały personalne w swoim kontencie mają jak monowystąpienia tak i wywiady i niewymuszone gawędy z zaproszonymi. Długotrwałość wideo w nich — od dziesięciu minut do półtorej godziny. Wszystko zależy od wziętości gościa albo doniosłości wydarzenia. Jednocześnie z polskimi kanałami format kontentu, różni — audytorium zaproszonych. W polskich kanałach zapraszają na wywiady i gawędy ekspertów z Unii Europejskiej, Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, ojczystych fachowców. W ukraińskich personalnych kanałach *YouTube* wszystko jest zorientowane na podtrzymanie autorytetu ojczystych znawców, a również często zapraszają opozycjonistów i wychodźców rosyjskich i białoruskich (na przykład Marka Fejgina, Julię Łatynińską, Franaka Wiaczorę). Oprócz tego sami opozycjoniści mają w ukraińskim *YouTube* swoje kanały. Obecność znawców ze świata anglosaskiego nie jest poszerzona i można powiedzieć, że znajduje się na marginesie.

Najwięcej popularne kanały są Witaliusza Portnikowa, Marka Fejgina, Tarasa Berezowca, Oleha Żdanowa, *Fabryka nowin* (wytwór zespołowy), *Prosty*, *24 Kanał* i inne [28–36].

Reasumując, można zaznaczyć, że polskie i ukraińskie prasa i media mają jak dużo wspólnego, tak i różną się. Ukraińskie media są trochę zapętlone w temacie wojny, obecna silna emocja, co można zrozumieć. Polskie media

również są emocjonalne w temacie pokoju i wojny, lecz aktywnie chcą dojść prawdy w kwestii wspierania Ukrainy ze strony kolektywnego Zachodu.

Uzgodnienie wysiłków prasy i mediów polskich i ukraińskich w dyskursie wojny z Rosją ujmuje sobą ciekawe kierunki kolejnych badań.

LITERATURA

1. Gazeta Wyborcza (2022-2023). www.wyborcza.pl Godło: Nie ma wolności bez solidarności. Ofic. web-sajt. Menu główne: 16 str.
2. Rzeczpospolita (2022–2023). www.rp.pl Godło: Najbardziej opiniotwórcze medium dekady. Ofic. web-sajt. Menu główne: 6 str.
3. Newsweek. Polska (2023). www.newsweek.pl Ofic. web-sajt. Menu główne: 9 str.
4. Wojna na Ukrainie (2023) // Super Express. Ofic. web-sajt. 30 materiałów. www.se.pl (01.06.23)
5. Fakt (2022-2023). www.fakt.pl Ofic. web-sajt. Menu główne: 12 str.
6. Dziennik Gazeta prawna (2022-2023). www.gazetaprawna.pl Godło: Patrzymy obiektywnie. Piszemy odpowiedzialnie. Ofic. web-sajt. Menu główne: 8 str.
7. Przegląd Sportowy (2022-2023). www.przegladsportowy.onet.pl Ofic. web-sajt. Menu główne: 12 str.
8. Viva (2022-2023). www.viva.pl Ofic. web-sajt. Menu główne: 11 str.
9. Sieci : największy konserwatywny tygodnik opinii w Polsce (2022-2023). www.sieciprawdy.pl Ofic. web-sajt. Menu główne: 4 str.
10. Puls Biznesu (2022-2023). www.pb.pl Ofic. web-sajt. Menu główne: 7 str. Menu boczne: 22 str.
11. Wprost (2022-2023). www.wprost.pl Ofic. web-sajt. Menu główne: 8 str. Menu boczne: 10 str.
12. Bruszewski M. (2022) Międzynarodowa gra wokół wojny w Ukrainie. Studium konfliktu // Instytut Nowej Europy : ofic. web-sajt. Publikacje : tytuł menu głów. Analizy : tytuł podmenu. 22 lip. URL: www.ine.org.pl (05.06.23).
13. Stefanek M. (2022) Prasa o Putinie: «Poświęca przyszłość własnego kraju» // www.dw.com/pl : ofic. web-sajt. Polityka : tytuł menu głów. 01 paździer. (01.06.23).
14. Żak K. (2022) Rosną napięcia w kręgu rosyjskich władz? Media: człowiek z Kremla postawił się Putinowi // Radio RMF 24 : ofic. web-sajt. Fakty :

- tytuł menu głów. Raporty specjalne : 1-sze podmenu. Wojna w Ukrainie : 2-gie podmenu. 07 paździer. URL: www.rmf24.pl (02.06.23).
15. Rabięga H. (2022) Iran wspiera Putina. W co grają Persowie? Ekspert wyjaśnia // Portal i.pl : serwis inform.-rozryw. Wiadomości : tytuł menu głów. Wojna na Ukrainie : podmenu. 19 paździer. URL: www.i.pl (05.06.23).
 16. Repetowicz W. (2022) Dlaczego Iran zbroi Rosję // Defence24.pl : portal przem. zbr. Geopolityka : tytuł menu głów. 20 paździer. URL: www.defence24.pl (05.06.23).
 17. Огляд ринку безкоштовних газет, що розповсюджуються в Києві (2010) // УНІАН : інформ. агентство. Економіка : загол. голов. меню. Різні : підменю. 05 трав., 1741 (UTC +2.00). URL: www.unian.ua (03.06.23)
 18. Український тиждень (2022-2023) www.tyzhden.ua Гасло : Зміст має значення. Офіц. веб-сайт. Голов. меню: 7 с.
 19. NV–New Voice (2022-2023) www.nv.ua Офіц. веб-сайт. Голов. меню: 7 с.
 20. Intermedialność w kulturze końca XX wieku : zb. pr. nauk (1998) / red. A. Gwóźdz, S. Krzemień-Ojak. Białystok, 312 s. Ser. Kultura i przyszłość.
 21. Сьогодні (газета, Україна) (2023) : стаття // Вікіпедія : вільна енцикл. Остання зміна: 2023, 11 трав., 1215 (UTC +2:00).
 22. Перший (2022-2023) www.tv.suspilne.media Офіц. веб-сайт. Голов. меню: 5 с.
 23. Рада онлайн (2022-2023) // ВР України. Пресцентр : загол. голов. меню. Новини : підменю. URL: www.rada.gov.ua
 24. Савченко Г. (2021) Блокада «каналів Медведчука». Захист України чи наступ на свободу слова? // BBC News Україна : офіц. веб-сайт. News : загол. голов. меню. 3 лют. URL: www.bbc.com/ukrainian (03.06.23).
 25. Після закриття каналу «Наш» Мураєв пригрозив Зеленському і анонсував протест (2022) // Українська правда–23 : аналіт.-новинар. веб-сайт. Новини : загол. голов. меню. 11 лют., 2049 (UTC +2:00). URL: www.pravda.com.ua (04.06.23).
 26. Іноземні журналісти в Україні або не знають про телемарафон, або не використовують його як джерело інформації для роботи (2023) // Interfax-Україна : офіц. веб-сайт. Телеком : загол. голов. меню. 12 січ., 1223 (UTC +2:00) URL: www.interfax.com.ua (05.06.23).

27. Галаджій О. (2022) «Єдині новини»: вимога війни чи перший крок до тотальної цензури // www.kr.ua : новинар. веб-сайт. Політика : загол. голов. меню. 7 верес., 2000 (UTC +2:00) (31.05.23).
28. Віталій Портніков (2022–2023) : авт. канал : 1,5 тис. відео : 372 тис. підп. URL: www.youtube.com/@portnikov (07.06.23).
29. Портніков. Аргументи (2022–2023) : авт. канал : 783 відео : 176 тис. підп. URL: www.youtube.com/@portnikov.argumenty (07.06.23).
30. Віталій Портніков. Точка зору (2022–2023) : відеоблог : 218 відео : 113328 перегл. URL: www.youtube.com/@RadioSvobodaUkraine (07.06.23).
31. Фейгін LIVE (2022–2023) : авт. канал : 1,4 тис. відео : 2,11 млн підп. URL: www.youtube.com/@FeyginLive (30.05.23).
32. Тарас Березовець (2022–2023) : авт. канал : 1 тис. відео : 684 тис. підп. URL: www.youtube.com/@Taras.Berezovets (06.06.23).
33. Олег Жданов (2022–2023) : авт. канал : 887 відео : 957 тис. підп. URL: www.youtube.com/@OlegZhdanov (06.06.23).
34. Фабрика новин (2022–2023) : кол. канал : 26 тис. відео : 3,19 млн підп. URL: www.youtube.com/@novynyua (07.06.23).
35. Телеканал Прямий (2022–2023) : кол. канал : 76 тис. відео : 2,87 млн підп. URL: www.youtube.com/@pryamiy (06.06.23).
36. 24 Канал (2022–2023) : кол. канал : 206 тис. відео : 5,08 млн підп. URL: www.youtube.com/@news24tvua (06.06.23).

REFERENCES

1. Gazeta Wyborcha [Gazeta Wyborcza] (2022-2023). www.wyborcza.pl Godlo: Nie ma wolnoshchi bez solidarnoshchi. Ofic. veb-sajt. Menu gluvne: 16 str.
2. Zhechpospolita [Republic] (2022–2023). www.rp.pl Godlo: Najbardziej opiniotvurche medium dekady. Ofic. veb-sajt. Menu gluvne: 6 str.
3. Newsweek. Polska [Newsweek. Poland] (2023). www.newsweek.pl Ofic. veb-sajt. Menu gluvne: 9 str.
4. Wojna na Ukraine [War in Ukraine] (2023) // Super Express. Ofic. veb-sajt. 30 materialuv. www.se.pl (01.06.23)
5. Fakt [Fact] (2022-2023). www.fakt.pl Ofic. veb-sajt. Menu gluvne: 12 str.
6. Dzennik Gazeta prawna [Journal Legal newspaper] (2022-2023). www.gazetaprawna.pl Godlo: Patshymy obektywne. Pishemy odpovedzalne. Ofic. veb-sajt. Menu gluvne: 8 str.

7. Psheglond Sportovy [Sports Review] (2022-2023). www.przegladsportowy.onet.pl Ofic. veb-sajt. Menu gluvne: 12 str.
8. Viva [Viva] (2022-2023). www.viva.pl Ofic. veb-sajt. Menu gluvne: 11 str.
9. Sechi [Networks] : najvenkshy konservatyvny tygodnik opini w Polsce (2022–2023). www.sieciprawdy.pl Ofic. veb-sajt. Menu gluvne: 4 str.
10. Puls Biznesu [Business Pulse] (2022-2023). www.pb.pl Ofic. veb-sajt. Menu gluvne: 7 str. Menu bochne: 22 str.
11. Vprost [Directly] (2022-2023). www.wprost.pl Ofic. veb-sajt. Menu gluvne: 8 str. Menu bochne: 10 str.
12. Brushevski, M. (2022) Mendzynarodova gra wokul wojny w Ukraine. Studium konfliktu // Instytut Novej Europy [An international game around the war in Ukraine. Conflict study] : ofic. veb-sajt. Publikacije : tytul menu gluv. Analizy : tytul podmenu. 22 lip. URL: www.ine.org.pl (05.06.23).
13. Stefanek, M. (2022) Prasa o Putine: «Posvenca pshyshloshch vlasnego kraju» [Press about Putin: «He is sacrificing the future of his own country»] // www.dw.com/pl : ofic. veb-sajt. Polityka : tytul menu gluv. 01 pazdzer. (01.06.23).
14. Zhak, K. (2022) Rosnon napencia v krengu rosyjskih vladz? Media: chloviek z Kremla postavil se Putinovi [Tensions in the circle of Russian authorities are growing? Media: a man from the Kremlin stood up to Putin] // Radio RMF 24 : ofic. veb-sajt. Fakty : tytul menu gluv. Raporty specjalne : 1-she podmenu. Wojna w Ukrainie : 2-ge podmenu. 07 pazdzer. URL: www.rmf24.pl (02.06.23).
15. Rabięga, H. (2022) Iran vspera Putina. V co grajon Persove? Ekspert vyjaśnia [Iran supports Putin. What do the Persians play? The expert explains] // Portal i.pl : servis inform.-rozryv. Viadomoshchi : tytul menu gluv. Wojna na Ukraine : podmenu. 19 pazdzer. URL: www.i.pl (05.06.23).
16. Repetovich, V. (2022) Dlacheho Iran zbroi Rosje [Why Iran Arms Russia] // Defence24.pl : portal pshem. zbr. Geopolityka : tytul menu gluv. 20 pazdzer. URL: www.defence24.pl (05.06.23).
17. Oglyad rynku bezkoshtovnykh gazet, shcho rozpovsiudzhujutsia v Kyevi [Market overview of free newspapers distributed in Kyiv] (2010) // UNIAN : inform. agentstvo. Ekonomika : zagol. golov. menu. Rizne : pidmenu. 05 trav., 1741 (UTC +2.00). URL: www.unian.ua (03.06.23)
18. Ukrain'ski tyzhden' [Ukrainian week] (2022-2023) www.tyzhden.ua Gaslo : Zmist maje znachennia. Ofic. veb-sajt. Golov. menu: 7 s.

19. NV–New Voice (2022-2023) www.nv.ua Ofic. veb-sajt. Golov. menu: 7 s.
20. Intermedialnoshch w kultuzhe kon'ca XX veku [Intermediality in the culture of the end of the 20th century] : zb. pr. nauk (1998) / red. A. Gwuz'dz', S. Kshemien'-Ojak. Bialystok, 312 s. Ser. Kultura i przyshtoshch.
21. Syogodni (gazeta, Ukrajin) [Today (newspaper, Ukraine)] (2023) : stattia // Wikipedia : vilna encykl. Ostannya zmina: 2023, 11 trav., 1215 (UTC +2:00).
22. Pershyj [The First] (2022-2023) www.tv.suspilne.media Ofic. veb-sajt. Golov. menu: 5 s.
23. Rada online [Council online] (2022-2023) // VR Ukrajin. Presentr : zagol. golov. menu. Novyny : pidmenu. URL: www.rada.gov.ua
24. Savchenko, G. (2021) Blokada «kanaliv Medvedchuka». Zakhyst Ukrajin chy nastup na svobodu slova? [Blockade of «Medvedchuk channels». Defense of Ukraine or attack on freedom of speech?] // BBC News Ukrajin : ofic. veb-sajt. News : zagol. golov. menu. 3 lut. URL: www.bbc.com/ukrainian (03.06.23).
25. Pislya zakryttya kanalu «Nash» Murajev prygrozyv Zelens'komu i anonsuvav protest [After the closing of the «Nash» channel, Murayev threatened Zelenskyi and announced a protest] (2022) // Ukrajin'ska pravda–23 : analit.-novynar. veb-sajt. Novyny : zagol. golov. menu. 11 lut., 2049 (UTC +2:00). URL: www.prawda.com.ua (04.06.23).
26. Inozemni zhurnalisty v Ukrajin abo ne znajut' pro telemarathon, abo ne vykorystovujut' jogo jak dzherelo informacii dla roboty [Foreign journalists in Ukraine either do not know about the telethon, or do not use it as a source of information for their work] (2023) // Interfax-Ukrajin : ofic. veb-sajt. Telekom : zagol. golov. menu. 12 sich., 1223 (UTC +2:00) URL: www.interfax.com.ua (05.06.23).
27. Galadzhij, O. (2022) «Jedyni novyny»: vymoga vijny chy pershyj kroch do totalnoji cenzury [«The only news»: a demand for war or the first step towards total censorship] // www.kp.ua : novynar. veb-sajt. Polityka : zagol. golov. menu. 7 veres., 2000 (UTC +2:00) (31.05.23).
28. Vitalij Portnikov [Vitaly Portnikov] (2022–2023) : avt. kanal : 1,5 tys. video : 372 tys. pidp. // www.youtube.com/@portnikov (07.06.23).
29. Portnikov. Argumenty [Portnikov. Arguments] (2022–2023) : avt. kanal : 783 video : 176 tys. pidp. // www.youtube.com/@portnikov. argumenty (07.06.23).

30. Vitalij Portnikov. Tochka zoru [Vitaly Portnikov. View] (2022–2023) : videoblog : 218 video : 113328 peregl. // www.youtube.com/@RadioSvobodaUkraine (07.06.23).
31. Fejgin LIVE [Feygin LIVE] (2022–2023) : avt. kanal : 1,4 tys. video : 2,11 mln pidp. // www.youtube.com/@FeyginLive (30.05.23).
32. Taras Berezovets [Taras Berezovets] (2022–2023) : avt. kanal : 1 tys. video : 684 tys. pidp. // www.youtube.com/@Taras.Berezovets (06.06.23).
33. Oleg Zhdanov [Oleg Zhdanov] (2022–2023) : avt. kanal : 887 video : 957 tys. pidp. // www.youtube.com/@OlegZhdanov (06.06.23).
34. Fabryka novyn [News factory] (2022–2023) : kol. kanal : 26 tys. video : 3,19 mln pidp. // www.youtube.com/@novynyua (07.06.23).
35. Telekanal Pryamyj [Direct TV Channel] (2022–2023) : kol. kanal : 76 tys. video : 2,87 mln pidp. // www.youtube.com/@pryamiy (06.06.23).
36. 24 Kanal [24 Channel] (2022–2023) : kol. kanal : 206 tys. video : 5,08 mln pidp. // www.youtube.com/@news24tvua (06.06.23).